

अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च ।

नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः ॥ २४ ॥

कधीहि न तुटणारा, न जळणारा, न भिजणारा, न सुकणारा असा हा आत्मा नित्य, सर्वत्र भरलेला, स्थिर, अचल, सनातन अर्थात् चिरंतन आहे. ॥ २४ ॥

अच्छेद्य इति । निरवयवत्वादच्छेद्योऽयमक्लेद्यश्च । अमूर्तत्वाद् अदाह्यो द्रवत्वाभावादशोष्य इति भावः । इतश्च छेदादियोग्यो न भवति । यतो नित्यः अविनाशी सर्वगतः सर्वत्र गतः, स्थाणुः स्थिरस्वभावः रूपान्तरापत्तिशून्यः, अचलः पूर्वरूपापरित्यागी, सनातनोऽनादिः ॥ २४ ॥

हा आत्मा अवयवरहित असल्याने कापला जात नाही, अथवा भिजत नाही. याचे स्वरूप मूर्त नसल्याने यास जाळता येत नाही. द्रविभूत नसल्याने याचे शोषण करता येत नाही, असा भाव. त्यास कापता आदि न येण्याचे दुसरे एक कारण येथे दिले जाते आहे, ते असे की, तो नित्यः, अविनाशी, सर्वव्यापी, स्थायी, स्थिर स्वभावाचा, रूपान्तररहित, अचल, पूर्वीचे रूप न त्यागणारा, सनातन, अनादि असा आहे. ॥ २४ ॥

किं च-----

या अधिक-----

अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।

तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥ २५ ॥

या आत्म्याला अव्यक्त अर्थात् इंद्रियांनी अनुभवता न येणारा, अचिंत्य म्हणजे मनाने चिंतन करता न येणारा, आणि अविकार्य अर्थात् कोणत्याही विकाराची उपाधि नसणारा, असा समज. ॥ २५ ॥

अव्यक्त इति । अव्यक्तश्चक्षुराद्यविषयः, अचिन्त्यो मनसोऽप्यविषयः, अविकार्यः कर्मेन्द्रियाणामप्यगोचर इत्यर्थः ।

उच्यत इति नित्यत्वादावाभियुक्तोक्तिप्रमाणयति । उपसंहरति तस्मादिति ॥ २५ ॥

हा अव्यक्त आहे अर्थात् डोळे आदि इंद्रियांद्वारा ग्राह्य नाही. अचिन्त्य अर्थात् मनाचा देखिल विषय नाही. तसेच कर्मेन्द्रियांद्वारा क्रियान्वित न होणारा असा अविकारी आहे असा अर्थ. असे बोलले जाते यानुसार विद्वत् वचने प्रमाण देताहेत. या कारणाने तू शोक करणे उचित नाही असा या प्रकरणाचा निष्कर्ष काढताहेत. ॥ २५ ॥

तदेवात्मनो जन्मविनाशाभावान्न शोकः कार्या इत्युक्तम् । इदानीं देहेन सहात्मनो जन्म तद्विनाशेन च

विनाशमङ्गीकृत्यापि शोको न कार्या इत्याह-----